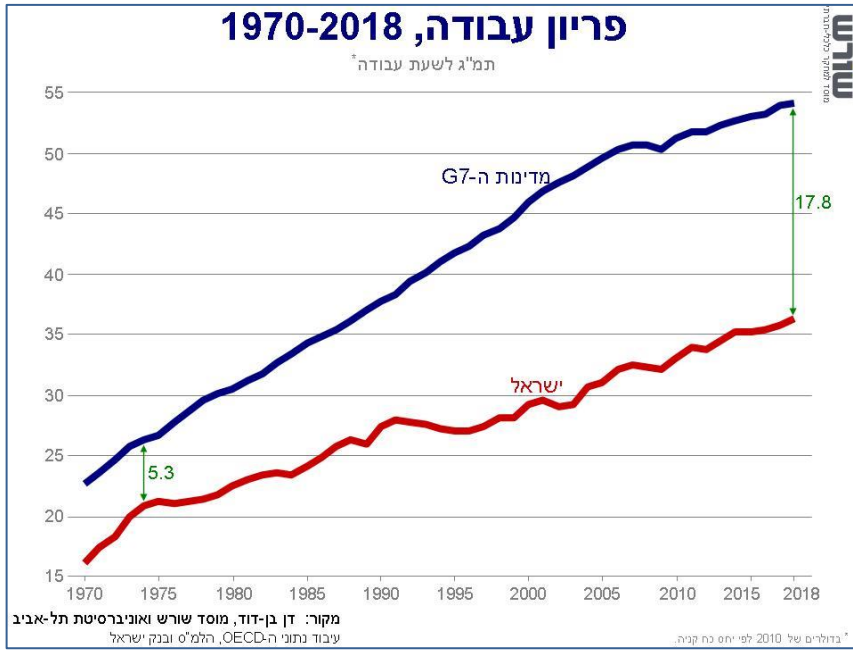

עת להתעשת: שעת ה-ש של החברה הישראלית

דן בן-דוד

בעידן שבו דעות מהוות תחליף לעובדות, כשהספין מהווה תחליף לחזון, וכשחלקי מידע הופכים לנרטיבים מטעים – אם לא שקריים ממש – ישראל נכנסת לאחת התקופות הגורליות בתולדותיה. בשנים הקרובות נכריע אם תהיה כאן מדינה בעוד 2-3 דורות. לא פחות מזה יושב כעת על השולחן.

במדינת קיצורי הדרך, כדאי להבין את התמונה הכוללת ולהפנים את השלכותיה. יש כאן הייטק מדהים, פורץ דרך ממש. אך כשמביטים על המדינה כמכלול, התוצר לשעת עבודה (פריון העבודה) בישראל הוא מהנמוכים מבין המדינות המפותחות. ואם אין בכך די, ישראל נמצאת בנסיגה מתמדת ממדינות ה-G7 המובילות (ארה"ב, קנדה, אנגליה, גרמניה, איטליה, צרפת ויפן) במשך עשרות שנים. כפי שניתן לראות בגרף, הפער בין ממוצע מדינות ה-G7 לבין ישראל גדל ביותר מפי שלושה מאז אמצע שנות השבעים. אין לישראל עוד 40 שנה של הגרף הזה.

בישראל אוניברסיטאות מהטובות בעולם. אך רמת החינוך בתחומי היסוד

(מתמטיקה, מדע וקריאה) נמצאת מתחת לכל 25 המדינות המפותחות הרלוונטיות – וזה בלי לכלול את החרדים (מרביתם כלל לא לומדים את החומר ואינם משתתפים במבחנים הבינלאומיים) שהיו מורידים את הממוצע עוד יותר.

רמת הידע בתחומי היסוד של דוברי הערבית בישראל נמצאת מתחת ל-9 מ-10 המדינות המוסלמיות שהשתתפו במבחן הפיזה האחרון. אל החרדים (כחמישית מהילדים) והערבים (כמעט רבע מהילדים) מצטרפים ילדים מהפריפריה הגאוגרפית והחברתית שזוכים גם הם לרמה ירודה של חינוך.

במילים אחרות, כמחצית מילדי ישראל מקבלים היום חינוך ברמה של עולם שלישי – והם שייכים לחלקי האוכלוסיה הגדלים הכי מהר (לפי תחזיות הלמ"ס, החרדים לבדם צפויים להוות מחצית מילדי ישראל בעוד שני דורות בלבד). לכשיגדלו, ילדי ישראל לא יוכלו לתחזק משק עולם ראשון, שבלעדיו לא תהיה כאן מערכת בריאות של עולם ראשון ולא יכולת צבאית להגן על עצמנו באזור האלים על פני כדור הארץ.

כבר היום כמחצית מהאוכלוסיה היא עניה כל כך שאינה מגיעה לרף התחתון של מס ההכנסה ואינה משלמת כלל. 92% מכל תקבולי מס ההכנסה מגיעים מ-20% בלבד מהאוכלוסיה – קבוצה הכוללת את הישראלים המשכילים והמיומנים ביותר. ככל שישראל הולכת ונסוגה מהמדינות המובילות, ככל שאנו לא מספקים את הכלים והתנאים לשיתוף אוכלוסיות הולכות וגדלות במשק מודרני ומגבירים את הנטל על כתפיים ההולכות ומצטמצמות – כתפיים עם חלופות בחו"ל – הנס הישראלי מתקדם אל קיצו.

הסוף הזה אינו מחויב המציאות ואין זה מאוחר מדי לתפנית לאומית. השילוב הנורא של משבר בריאותי, כלכלי, חברתי ומנהיגותי יצר גם הזדמנות. זו הפעם הראשונה שהוויכוח הפוליטי העיקרי אינו בין שמאל לימין, בין דתיים לחילונים או בין יהודים לערבים. נוצרה אפשרות לשיתופי פעולה בין הצדדים השונים לטיפול שורש בבעיות הקיומיות – אם רק יתעשתו ויבינו שאת ההווה צריכים לתקן מתוך ראיית העתיד.

במאמר קצר אין מקום לפרט את התמונה הכוללת, אך המעוניינים מוזמנים לבקר [באתר של מוסד שורש](#) לפרטים נוספים. מה שיותר הוא להתוות את הכיוון הכללי שעל הממשלה הבאה לאמץ:

1. רפורמה כוללת של מערכת החינוך: משדרוג משמעותי של תכנית הליבה – וחיוב כל ילדי ישראל ללמוד אותה (כפי שמחייב החוק בכל מדינה מפותחת אחרת) – דרך שינוי באופן שבוחרים, מלמדים ומתגמלים מורים, ועד לרפורמה מבנית של מערכת החינוך בכללותה.
2. שינוי שיטת הממשל על מנת לאפשר לזרוע הביצועית לנהל את המדינה ולאכוף את חוקיה, לצד בניית מערך אפקטיבי של איזונים ובלמים עם הזרוע המחוקקת.
3. העברת חוקה שתבצר בסלע את היסודות הממלכתיים שיגנו על המדינה ויקשו על כל מי שינסה בעתיד להחזיר אותנו אחורה.

בפני ישראל נקודת אל-חזור דמוגרפית דמוקרטית. חוקים שקשה מאוד להעביר היום יהיה בלתי-אפשרי להעביר בכנסת כשנחצה את הנקודה הזו. ישראל חפצת חיים חייבת לעבור מהשיח הרדוד והשטחי ולהתחיל בטיפול שורש בבעיות השורש המסכנות את עתידה.